

Календар і основи Пасхалії

Про книгу

Подано стислий виклад основ календаря, суть календарної реформи 1582 р., основи Пасхалії, а також причини неприйняття Східними Церквами григоріанського календаря з його новою Пасхалією. Подано стислий виклад основ календаря.

ББК 22.6Г
К49

Климишин І.А.
К49 Календар і основи Пасхалії. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. — 64 с.: іл.
ISBN 978-966-10-7438-4

Подано стислий виклад основ календаря, суть календарної реформи 1582 р., основи Пасхалії, а також причини неприйняття Східними Церквами григоріанського календаря з його новою Пасхалією.

ББК 22.6Г

Науково-популярне видання

КЛИМИШИН Іван Антонович

КАЛЕНДАР І ОСНОВИ ПАСХАЛІЇ

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Лілія Мусіхіна*

Художник обкладинки *Ростислав Крамар*

Комп'ютерна верстка *Андрія Кравчука*

Підписано до друку 18.10.2012. Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Гарнітура Century Schoolbook. Друк офсетний.

Умовн. друк. арк. 3,72. Умовн. фарбо-відб. 3,72.

[В. 1].

Охороняється законом про авторське право.

Жодна частина цього видання не може бути використана в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва

ISBN 978-966-10-7438-4

© Навчальна книга — Богдан, 2013

Вступ. Визначальні поняття

Потреба вимірювати окремі проміжки часу, а отже — винаходити *календарі*, виникла в людей вже на початку цивілізації. І «в міру свого розуміння» кожен народ з цією метою розробляв свої власні методи, як також певною мірою запозичував їх у сусідів. Бо ж над усіма людьми — білими, жовтими і чорними — розкинулося, як величезне шатро, одне і те ж зоряне небо. Усіх зігрівало одне і те ж Сонце, вночі всім однаково світив той же Місяць, тобто Природа «сприяла» тому, щоб ці методи і календарні системи були схожими. Отже:

Календар — це система лічби тривалих проміжків часу з поділом їх на коротші періоди — роки, місяці, тижні, дні.

Слово «календар» походить від латинських «caleo» — проголошую і «calendarium» — боргова книга. Перше нагадує про те, що в Давньому Римі (як і в багатьох інших місцях світу) **початок** кожного місяця (і року) **урочисто проголошували** жерці. Друге — що першого числа місяця (особливо — року!) там було прийнято сплачувати борги й відсотки з них.

Календар — одна з найважливіших складових людської культури. За допомогою тієї чи іншої календарної системи різні народи створювали свої річні цикли свят, які супровожувалися лише їм притаманними обрядами. Кожне свято було (та й залишається нині) конкретним показником моменту чи строку проведення певної господарської роботи, як ось сівби або збирання врожаю.

Тому й не дивно, що проблемами календаря і його удосконаленням займалися люди духовного стану. Зокрема, що першу велику реформу нашого календаря здійснив у 46 р. до н. е. верховний жрець Риму **Юлій Цезар**. Що згодом, у 1582 р., цей календар удосконалив папа **Григорій XIII**. Що, зрештою, літочислення «нашої

ери» — «від Різдва Христового» (точніше «від втілення Господа», тобто від свята Благовіщення!) — запровадив у 525 р. папський архіваріус монах **Діонісій Малій**.

Здавна основною календарною одиницею лічби часу був рік. Для впорядкування своєї історії роки, що минали, людям потрібно було певним чином іменувати. Так з'явилися різні **ери** (від лат. аєга — початкове число) — **системи лічби років**. І цю лічбу років могли вести як від події реальної, так і вигаданої. **Початкову точку відліку тої чи іншої ери називають епохою** (від гр. «епохе» — зупинка).

Свідчення про події давно минулих років, які відбувалися в різних народів світу, тепер уже упорядковано в єдиній світовій історії. «Інструментом» у цих зусиллях стала **хронологія** (від гр. «хронос» — час, «логос» — вчення) — **наука, що вивчає всі форми і методи лічби часу, зіставляє та визначає точні дати історичних подій і документів**.

Пасхалія — допоміжна прикладна дисципліна (галузь науки), завданням якої є встановлення — на будь-який рік — дат Пасхи та пов'язаних із нею перехідних свят і постів, а також розробка цьому належного як богословського, так і астрономічного пояснення. В основу Пасхалії покладено встановлені Церквою уявлення про межі, в яких належить святкувати Пасху. Вона використовує певні календарно-хронологічні поняття (як, наприклад, *коло Сонця, коло Місяця, вруцеліто, великий індікціон* тощо). Для потреб Пасхалії розроблено певні методи і прийоми проведення обчислень (зокрема, в системі «руки Дамаскіна», формул Гаусса...).

У стислішій формі Пасхалію звужують до придатних для вжитку таблиць, в яких є інформація про згадані вище календарні дати свят.

Як знаємо, прообразом християнської Пасхи була Пасха єврейська (іудейська). І питання тут — чи справді «щорічно і назавжди» наша Пасха має відзначатися **обов'язково після** єврейської?

У відповіді на нього — вирішення іншого: прийняття або неприйняття григоріанського календаря («нового стилю»), а отже — перебудувати чи ні християнам у «календарній єдності».

І. Астрономічні основи календаря

Відлічувати окремі проміжки часу люди вже здавна могли саме тому, що в навколишньому світі є декілька явищ, які періодично повторюються. Так, оскільки є **зміна дня й ночі**, то склалося уявлення про **добу** як найкоротшу календарну одиницю часу. Далі, Місяць ритмічно змінює свій зовнішній вигляд (кажуть: «Змінює свої фази»). І тривалість цього явища стала астрономічним прообразом **місяця календарного**. Нарешті, зміна пір року дала людям **рік календарний**.

а) Доба. Доба — це проміжок часу між двома послідовними моментами перебування Сонця найглибше під горизонтом. Кажемо й так: «Доба триває від півночі до півночі». І ми ділимо її на 24 години.

У минулому деякі народи мали й інші способи відліку початку доби. Як ось, у євреїв, згідно з Біблією: «і був вечір, і був ранок - день перший» (Буття 1:5), ця традиція зберігається у християнстві у богослужбовій практиці і тепер.

б) Місяць. За зміною фаз Місяця люди віддавна слідували дуже ретельно. Тож не випадково у давніх греків «*мене*» — це Місяць, а «*мен*» — місяць календарний, у римлян «*mensis*» — також місяць як проміжок часу і «*mensura*» — міра! Маємо наглядні приклади того ж і в англійській мові - відповідно «*moon*» і «*month*», у німецькій «*mond*» та «*monat*». В українській мові і небесне світило, і календарний відрізок часу мають одну і ту ж назву!

Свій зовнішній вигляд Місяць повторює в середньому через кожні $S = 29,53059$ доби (рис. 1). Цей проміжок часу S названо **синодичним місяцем** — від гр. «синодос» — зближення, тут мають на увазі регулярне зближення Місяця з Сонцем при його швидшому пересуванні «на небі», на тлі зір. Латинською мовою таке зближення має назву **кон'юнкція**. У цей момент Місяць перебуває між Землею і Сонцем, проскакуючи то «вище», то «нижче» від нього. Але від

Кінець безкоштовного уривку.
Щоби читати далі, придбайте,
будь ласка, повну версію
КНИГИ.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ